

ÚTMUTATÓ A MÉDIA SZÁMÁRA A MENTÁLIS BETEGSÉGGEL ÉLŐKKEL SZEMBENI STIGMATIZÁCIÓ ELKERÜLÉSÉHEZ

2017

A Pszichiátriai Érdekvédelmi Fórum a Nemzeti Beteg Fórum és az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Monitoring Bizottság, továbbá az Országos Fogyatékosügyi Tanács, valamint a Fogyatékosügyi Országos Szakmai Kollégium tagja, Mental Health Europe, Hungarian National Focal Point.

Bevezető

A mentális problémák megértése nem egyszerű. A testi betegségeket jobban értik az emberek. Amit nem értünk és találkozunk vele, szorongással tölthet el. Erre különbözőképpen reagálunk. Hazánkban a hozzáállás különösen rossz. Ennek oka a mentalitásban is keresendő. A legtöbb népre nem jellemző, hogy örül annak, ha nála is rosszabb, kiszolgáltatottabb helyzetben élők sorsát összevetheti a sajátjával.

Nagy hiba a betegséget kriminalizálni. Magyarországon a szándékos, befejezett emberölések száma általában százharminc körül alakul. 1-2 %ban hozható össze közvetlenül a cselekmény pszichiátriai betegséggel, ami nagyjából évi egyetlen esetet jelent. Nemzetközi bizonyítások vannak arra, hogy a társadalom „normális” tagjai lényegesen erőszakosabbak és aránytalanul nagyobb számban követnek el bűncselekményeket. A népek haragnak az ilyen hírekre, de ez nem lehet indok.

Ahogy bármely más betegségben szenvedőt sem lehet azonosítani a betegségével (egy ember nem válik törött lábbá, daganattá stb.), így a mentális problémák esetére is igaz ez. Tehát valaki nem depressziós, hanem depresszióval él. Egyébként a diagnosztizálást hagyjuk a szakemberekre. Annak nem lehet hírértéke, hogy valaki influenzásan pofozta meg a kertészt.

A pszichiátria helyzete nem könnyű. A szakemberek is stigmatizálják bizonyos mértékben a pszichiátereket, pszichológusokat és minden olyan szakembert -ideértve a szociális területet- akik mentális betegségekkel foglalkoznak. A beteg ember kiszolgáltatott. De a lélek betegségénél nagyobb fájdalmat nehéz volna elképzelni. A probléma pedig népbetegség-szintű.

Nekünk a sajtó mindig partnerünk volt. Hiszünk abban, hogy csak közösen érhetünk el eredményeket. Ugyanakkor az írástudók társadalmi szemléletformáló hatása megkerülhetetlen, ami hatalmas felelősség. Kis odafigyeléssel és megfelelő attitűddel a híreket olvasók, a műsorokat hallgatók és nézők szemlélete nagyon gyorsan megváltozhat, ha a sajtó partner ebben. De miért is ne lenne? Mindez közös érdekünk. Az nem a sajtó hibája, hogy eddig senki nem kereste meg őket azzal, hogy miben kellene változtatni és hogyan.

Hogy a destigmatizációra szükség van, az evidencia. De nekünk erős meggyőződésünk, hogy a média nélkül ez lehetetlen, ahogy az is, hogy közösen hatalmas eredmények érhetőek el. Ha mással nem, hát a megfelelő kifejezések használatával.

Köszönjük szépen!

Mebélyegző - stigmatizáló kifejezések, fogalmak:

 <u>Nem kellene, hogy létezzenek:</u>	 <u>Helyesen:</u>
➤ fogyatékkal élő	fogyatékosággal élő
az elme minden formája, de különösen:	
➤ elmebeteg	
➤ elmeállapot	
➤ elmeosztály	pszichiátriai osztály
➤ elmeháborodott	
➤ bomlott elméjű	
➤ gyengeelméjű	
➤ elmezavarodott	
➤ elmebajos	
➤ (meg)tébolyult	
➤ őrült	
➤ demens	kerülendő. Helyette a pontos diagnózis pl. valamilyen demencia, vagy akár pl. az Alzheimer kór használandó
➤ pszichopata	személyiségzavarban szenvedő
➤ tudathasadásos	(ezt helytelenül a szkizofréniával azonosítják. A szkizofrénia vezető tünete a hallucináció, a „tudathasadás” pedig valójában a többszörös személyiségre utal, ezzel az elfogadhatatlan kifejezéssel)
➤ retardált	mentális fejlődésében gátolt
➤ idegbeteg	neurológiai problémával élő
➤ agysorvadás	vagy megnevezzük magát a kórt (pl. Wilson-kór), vagy degeneratív agyi kórképnek nevezzük
➤ agybeteg	
➤ háborodott	
➤ kretén	
➤ debil	
➤ abnormális	
➤ bolond	
➤ hibbant	
➤ hülye	
➤ zavart	térben-időben nem orientált, nem viselkedik adekvátan stb.
➤ elme-orvostan	igazságügyi (forenzikus) pszichiátria
➤ ideggyógyászat-ideggyógyász	neurológia-neurológus

Megvan a létjogosultságuk, de helyettesíteni kell őket:

 <ul style="list-style-type: none"> ➤ pszichiátriai beteg ➤ pszichózis-pszichotikus	 <p>pszichiátriai diagnózissal élő ember, mentális problémával élő ember, stb., megfelel, de pontosan kell körülírni: ez az akut állapotra utal, ami általában rövid fellángolás,</p>
---	--

A felsorolás a rendkívül nagy számú -a szlengben elterjedt- kifejezéseket nem tartalmazza, ezek mindegyike pejoratív és így káros.

Sztereotípiák:

- Lipótmező (pl. megszűnt és szabadon járnak a betegek). Az OPNI bezárása elkerülhetetlen, de szervezetlen volt. A betegek elhelyezése megoldott, az ágyak száma elegendő. Falanszterekre nincs szükség, a korszerű pszichiátriában nincs helye a hodály módszernek. Ezenkívül miért kellene mentális problémával élőket bárhol is „tárolni”? Ez egy súlyosan torzult társadalmi szemlélet,
- sok esetben jellemző például, hogy a fogyatékossgal élő személyeket nem tartják megváltozott munkaképességűnek és fogyatékosnak nevezik a veleszületett károsodással élőket, a megváltozott munkaképességet pedig a szerzett egészségkárosodással azonosítják.

Fogalmak:

fogyatékos: az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással -illetve ezek bármilyen halmozódásával- él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja,

pszichoszociális fogyatékossg hátrányai: a pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek a különféle közösségek részéről erősen diszkriminált - marginalizált csoportok közé tartoznak. A problémák az egyes személyek szintjén is megjelennek, de a jogi szabályozás területén és a szolgáltatások elérhetőségében is megtalálhatók,

pszichiáter: orvosi diplomával rendelkezik, gyógyszert írhat fel, a test és a lélek összefüggéseivel foglalkozik. Emellett egyéb szakvizsgákkal, pl. pszichoterapeuta, addiktológus, stb. szakirányú végzettséggel is rendelkezhet,

pszichológus: bölcsész diplomával rendelkezik, gyógyszert nem írhat fel, a lelki folyamatokkal foglalkozik, számos szakirányú végzettséggel is rendelkezhet (pl. sport vagy kriminálpszichológus, stb.),

pszichoterápia: „lélekgyógyászat”, amely a lélektant használja. Elsődleges eszköze a gyógyulásnak,

gyámság: helyesen gondnokság, gyámság csak fiatalok esetében létezik,

gondnokság: A gondnokság intézménye arra szolgál, hogy az embereknek segítségére legyen, ha mentális megbetegedésük vagy mentális képességeik megfogyatkozása miatt tartósan vagy átmenetileg sérül a döntési képességük.

Lehetséges megoldások:

- a fogyatékossgból eredő jellemzők és viselkedés mögött fontos meglátni és figyelembe venni a személy egyéni sajátosságait, pillanatnyi fizikai és érzelmi állapotát, s mindezeknek megfelelően közeledni hozzá, foglalkozni vele és segíteni a fejlődését. Az egyéni bánásmód eredményeként a kliens nagyobb nyitottsággal és bizalommal fordul a segítő felé, megteremtve ezzel a sikeres -mindkét fél számára kielégítő- közös munka alapját,
- minden klienst partnernek kell tekinteni,
- törekedni kell az asszertív kommunikációra,
- az erőszak elfogadhatatlan. A kényszer -kivételesen és törvényi felhatalmazás alapján- elkerülhetetlen esetben megengedett,
- a nem önkéntes gyógykezelés eredményessége alacsony. Csak különösen indokolt esetben, a garanciák betartásával fogadható el,

- folytatni kell a kitagolást (deinstitutionalization) mindaddig, amíg az összes intézményekben élő személyt emberibb, alacsony létszámú lakóotthonokban lehet elhelyezni, illetve rehabilitálni,
- el kell törölni a teljesen korlátozó gondnokság intézményét. A támogatott döntéshozatal alkalmazását szorgalmazni kell.

Hazai számok (a lehetséges legjobb közelítéssel):

➤ pszichiátriai betegotthonokban élők száma:	8 000 fő
➤ szkizofréniával élők száma:	100 000 fő
➤ értelmi fogyatékos otthonokban élők száma:	16 000 fő
➤ depresszióval élők száma:	2 500 000 fő
➤ ebből különösen súlyos:	700 000 fő
➤ gondnokság alatt élők száma:	60 000 fő
➤ százezer lakosra vetített öngyilkosságok száma:	25 fő
➤ európai összevetésben elfoglalt hely sorszáma:	2.
➤ időskorúak területén:	1.
➤ Európa legnagyobb bentlakásos pszichiátriai intézménye a Szentgotthárdi Pszichiátriai Betegek Otthona, ahol a gondozott krónikus pszichiátriai betegek száma:	733 fő
➤ pszichiátriai gondozók éves esetszáma:	1 350 000 fő

Ez

saját példánya.